

Ochrona zdrowia psychicznego w prawie administracyjnym

Przejdź do produktu na www.ksiegarnia.beck.pl

Wstęp

Celem tego opracowania jest przedstawienie problematyki ochrony zdrowia psychicznego w prawie administracyjnym. To zagadnienie nie spotkało się dotychczas z szerszym zainteresowaniem nauki prawa administracyjnego, choć nie było zupełnie pomijane. Różni autorzy odwoływali się do tej problematyki w określonych wy-cinkach tematycznych, także w sposób pośredni, niejako przy okazji badań dotyczących pokrewnych problemów. Częściowo tłumaczy to utożsamianie zagadnień ochrony zdrowia psychicznego z prawem medycznym. Równocześnie, pojęciu „zdrowia” jako dobru osobistemu jest intuicyjnie bliżej do obszaru zainteresowań prawa prywatnego i ujęć cywilistycznych. W zakresie ochrony zdrowia prawo administracyjne łączy się z innymi gałęziami prawa, a także z dyscyplinami pozaprawnymi, w szczególności z psychologią, psychiatrią, psychopatologią, nauką o zdrowiu psychicznym i zdrowiu publicznym. Mimo to w opracowaniu perspektywa prawnoadministracyjna stanowi główną oś rozważań.

Treści opracowania oraz konstrukcji poszczególnych rozdziałów przyświecała teza, że w normach prawa administracyjnego zawarto podstawowe mechanizmy ochrony zdrowia psychicznego. Dotyczą one kompetencji organów państwa i właściwych podmiotów administrujących, dzięki którym ta ochrona może być faktycznie realizowana. Odbyna się ona na dwóch poziomach. Pierwszy dotyczy szeroko rozumianej ochrony zdrowia psychicznego na poziomie prewencyjnym. Zdrowie psychiczne jest tu zwykle chronione jako wartość stanowiąca element dobra wspólnego. Drugi dotyczy ochrony praw osób z zaburzeniami psychicznymi. Różne formy działania organów państwa są skierowane do jednostek, których stan zdrowia doznał regresu. W normach prawa administracyjnego zdrowie psychiczne jest więc chronione jako wartość implikująca dwie grupy powiązanych, ale nie tożsamyh praw, tj. prawa do ochrony zdrowia psychicznego oraz ochrony praw osób z zaburzeniami psychicznymi. Te granice są możliwe do ustalenia, choć nie zawsze są wyraźne. W celu weryfikacji założonej tezy przyjęto metodologię badawczą polegającą na analizie dorobku doktryny, wyselekcjonowanych źródeł prawa administracyjnego oraz orzecznictwa.

W unormowaniach prawa administracyjnego zawarto podstawowe mechanizmy ochrony zdrowia psychicznego, co stanowi odzwierciedlenie aksjologii prawa. Zdrowie ludzkie jest naczelną wartością, którą chroni się w postaci normatywnych ingerencji. Zdrowie psychiczne jest chronione w prawie administracyjnym na dwóch poziomach, jako element dobra wspólnego oraz osobistego. Pierwszy wiąże się z istnieniem ram prawnych o charakterze prewencyjnym, nakierowanych na wartość, jaką jest zdrowie psychiczne w ujęciu publicznym. W tym wypadku ochronie podlega dobro-

stan grup społecznych. Drugi natomiast dotyczy wprowadzania specyficznych mechanizmów ochrony praw osób z zaburzeniami psychicznymi. Dzieje się to najczęściej za pośrednictwem materialnego prawa administracyjnego (głównie w postaci administracji świadczącej). Oba poziomy ochrony zdrowia psychicznego w prawie administracyjnym stanowią przedmiot dokonanych rozważań.

Opracowanie składa z dwóch części: pierwszej, dotyczącej przedmiotu ochrony zdrowia psychicznego (rozdz. I–III) oraz drugiej, odwołującej się do podstawowych form jego ochrony w regulacjach prawa administracyjnego (rozdz. IV–VI). Formy ochrony zdrowia psychicznego w prawie publicznym odpowiadają wskazanym dwóm poziomom. W efekcie można zidentyfikować formy nakierowane na ochronę zdrowia psychicznego w wymiarze publicznym (głównie o charakterze profilaktycznym) oraz adresowane bezpośrednio do osób z zaburzeniami psychicznymi w wymiarze jednostkowym. Także w treści ustawy o ochronie zdrowia psychicznego rozróżniono te dwie sfery, tj. 1) ochronę zdrowia psychicznego; oraz 2) ochronę praw osób z zaburzeniami psychicznymi. Czasami granice rozróżnionych poziomów i form nie są ostre. Obszerność unormowań prawa administracyjnego związanych z poruszonym przedmiotem wymuszała dokonanie subiektywnych selekcji.

W rozdziale I odwołano się do zagadnień aksjologicznych. W trakcie jego lektury czytelnik może chwilami odnieść wrażenie, że problematyka zdrowia psychicznego nie jest główną osią narracji. W istocie jednak wartość, jaką jest zdrowie psychiczne, w sposób specyficzny łączy się z klasycznymi dylematami dotyczącymi aksjologii prawa administracyjnego i jego istoty. Stąd na samym początku dokonano analizy obszarów teoretycznych. Kwestie związane z powiązaniem prawa administracyjnego z wartościami, jego istoty, roli kolizyjności interesów i teorii publicznych praw podmiotowych stanowią istotny punkt odniesienia dla ochrony zdrowia psychicznego.

Rozdział II ma częściowo charakter interdyscyplinarny. Są w nim omówione dylematy praktyczne i teoretyczne wywodzące się z psychopatologii, które znajdują swój oddźwięk w interwencjach prawodawczych. Dotyczą trudności w pojmowaniu i definiowaniu zdrowia psychicznego i zaburzeń psychicznych. Wiele kontrowersji, jakie budzi legalna definicja zaburzeń psychicznych, ma wymierny wpływ na problemy natury prawnej. Podstawą analizy jest ZdrPsychU i ujęte w niej przedmiotowe rozumienie wartości, jaką jest zdrowie psychiczne. W tym rozdziale wyróżniono też dwie komplementarne grupy praw, tj. 1) prawo do ochrony zdrowia psychicznego; oraz 2) prawo do ochrony osób z zaburzeniami psychicznymi. Są one konsekwencją wspomnianego dualizmu sfer ochrony prawnej zdrowia psychicznego.

W rozdziale III są przedstawione akty materialnego prawa administracyjnego, które także kształtują przedmiot ochrony zdrowia psychicznego w uzupełnieniu do regulacji ZdrPsychU. Niekiedy elementy tej ochrony, choć bezpośrednio odnoszą się do zdrowia psychicznego, nie są wprost wymienione w tekście ustawy. Ma to miejsce np. w kontekście AlkU, która bezpośrednio dotyczy uzależnienia od alkoholu. Z lektury dominującej części tej ustawy nie wynika jednak, że ustawodawca utożsamia jej zakres ze zdrowiem psychicznym. Ustawy odwołujące się do problematyki uzależnień (AlkU, NarkU

i TytońU) w sposób odmienny kształtują swój przedmiot ochrony. Pomimo to zakres regulacji tych ustaw sprowadza się do zbliżonych problemów w zdrowiu psychicznym. Wspólne tym aktom staje się przedmiotowe utożsamianie wartości, jaką jest zdrowie psychiczne, z elementem dobra wspólnego.

Rozdziały IV–VI stanowią drugą część opracowania, która dotyczy wybranych form ochrony zdrowia psychicznego. Rozdział IV odwołuje się do form nakierowanych przede wszystkim na zachowanie zdrowia psychicznego i jego profilaktykę. Są w nim rozwijane problemy związane z przedmiotowym rozumieniem zdrowia psychicznego w aktach prawnych powołanych we wcześniejszych rozdziałach.

Dwa ostatnie rozdziały odnoszą się do form ochrony wyszczególnionych praw osób z zaburzeniami psychicznymi. W rozdziale V opisano koncepcję formalnego statusu osoby z zaburzeniami psychicznymi w prawie administracyjnym, który poszerza publiczne prawa podmiotowe takich osób. Zostały w nim zaprezentowane także inne akty i formy ochrony praw osób z zaburzeniami psychicznymi. Rozdział VI dotyczy ściśle wybranych świadczeń z pomocy społecznej, które konstytuują specyficzne formy ochrony praw osób z zaburzeniami psychicznymi. Wiele świadczeń z pomocy społecznej jest przeznaczonych dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Jednak także w tej sferze problematyczność legalnego definiowania zaburzeń psychicznych generuje wiele trudności interpretacyjnych i wątpliwości natury praktycznej, dotyczących ochrony zdrowia psychicznego w regulacjach prawa administracyjnego. W zakończeniu autor przedstawił główne wnioski opracowania.

W tekście okazjonalnie poddano krytyce obowiązujące regulacje prawne. Najczęściej negatywna ocena wynika z niedostatecznego zrozumienia przez prawodawcę specyfiki zaburzeń psychicznych. W efekcie analizowane kompetencje organów administracyjnych i realizowane formy ochrony zdrowia psychicznego cechują się wieloma mankamentami. Praca stanowi próbę kompleksowego ujęcia zawiłych materii ochrony zdrowia psychicznego w regulacjach prawa administracyjnego. Jak starano się dowieść, w prawie administracyjnym w sposób obszerny i kompleksowy zdrowie psychiczne zostało objęte ochroną. Zwrócenie uwagi na wybrane problemy ma charakter wstępu do badań nad rolą prawa administracyjnego w ochronie zdrowia psychicznego.

Praca uwzględniła stan prawny na listopad 2020 r.

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl